

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 58 - GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Uitsl. voor verslagen en abonn. Dovenetelweg 57^a 2555 TD 's-Gravenhage Tel. 070-684541

Secretariaat: Talinglaan 21 2566 VN 's-Gravenhage Tel. 070-634101

W E E K B L A D

=====
nadruk verboden

3 november 1978

=====
23e jaargang n.11

x in de kantlijn betekent de vraag

- " " " " het antwoord

Goeden avond, vrienden.

Vanavond dient u, vanuit de zaal, zelf het onderwerp te stellen. Maar bedenk wel, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn en denkt dus zelf over alles goed na. Wat is uw keuze?

x. Als eerste onderwerp:

DE HEILIGE DRIEËENHEID

=====

- Als eerste onderwerp?, dat klinkt wel hoopgevend. Ik vraag mij altijd af, waarom de mensen zo nadrukkelijk spreken over de "heilige" drieëenheid. Want wanneer men spreekt over de triade, zo denk ik in de eerste plaats aan een meer-dimensionale uitdrukking van de menselijke tegenstellingen.

Ik kan mij voorstellen, dat dit u vreemd in de oren klinkt. Maar wanneer wij spreken over de Vader, de Zoon en de H. Geest, zo hebben wij te maken met een beeld, dat geschaapen is door de mensen. Iets, wat de mensen maar liever over het hoofd zien onder de kreet: de H. Drievuldigheid is er altijd geweest. En zij beschouwen de drie delen hiervan als afzonderlijke goden. Wat de zaak er niet eenvoudiger op maakt.

Theologen hebben dit al snel ingezien en redeneren nu: deze drie persoonlijkheden bestaan wel, maar zij zijn in wezen één. Waarop ik mij afvraag, waarom men dan altijd weer over die drie of zelfs één van de drie spreekt en niet over de éne God.

U geeft mij met uw onderwerp dus wel een wat eigenaardig probleem, dat volgens mij alleen op te lossen is, wanneer je als volgt redeneert:

Er is één bron voor alle dingen. Maar in die bron bestaat geen tegenstelling. Voor ons is een dergelijke bron echter alleen kenbaar, wanneer wij in het wezen daarvan tegenstellingen scheppen. Dan alleen zal er een vlak van waarden ontstaan, die voor ons beleefbaar en aantoonbaar kunnen zijn.

Deze tegenstellingen - Zoon en Geest - staan in feite voor alle invloeden, die de mens in eigen wereld kan kennen en toch niet kan of wil verklaren. Door hieraan nu de Vader toe te voegen, creëert men een soort rustpunt, een punt, waarin de tegenstellingen elkander opheffen, maar van waaruit deze tegenstellingen te allen tijde op kunnen treden. Het gevolg is dan een z.g. drieëenheid.

De volgende vraag luidt: waarom men in godsdiensten hier een leerstuk van maakt. Volgens mij, omdat men in wezen met deze gestelde drieëenheid toch niet goed raad weet. Wie er over nadenkt, komt er niet zo gemakkelijk uit, zeker niet, wanneer hij alle wetten, regels en stellingen van een geloof onaangetaast moet laten. Dus maakt men er een dogma van.

Want je kunt moeilijk zeggen, dat Jezus God was zonder meer en het christelijke geloof onaangetaast laten. Want in dat geval vallen zaken als voorbeeld en verlossing weg. Een God, die een dergelijke vertoning opvoert, is maar een grote komediant, die doet, alsof Hij gekruisigd wordt en of Hij met grote moeite enkele wonderen doet, terwijl Hij met een enkel willen de gehele kosmos volmaakt had kunnen maken. Dit is onaanvaardbaar. Dus was Jezus op zijn minst ook een mens. Waaraan men toevoegt: maar in Zijn Wezen was Hij tevens God en dit is het grote mysterie.

Maar door het zo te stellen is men nog niet uit de moeilijkheden, want Jezus is dood, heengegaan, ten hemel opgestegen. Wie zich beroept op God, zal moeten kunnen wijzen op een bode, een invloed, die de goddelijke wil overbrengt aan de mensen. En welk symbool past daarvoor beter dan een postduif, nietwaar? Duivenpost is al heel oud. Dus stipuleert men een invloed van God als een afzonderlijke persoonlijkheid, uitgebeeld als een duif.

O, ik besef wel, dat dit voor sommigen te oneerbiedig klinkt. Je moogt er niet zo mee spotten, zegt men dan. Maar is het wel spotten wanneer je eerlijk, harop of in stilte, nadenkt over dergelijke dingen?

Wanneer ik nadenk over die H. Geest, zo denkt ik onwillekeurig aan al die mensen, die zich op inspiratie van die H. Geest beroepen. Denk maar eens aan de voorgaande pauskeuze, dus niet deze laatste.

Menselijk bekeken was een dergelijke keuze toch wel een vergissing van de H. Geest, die daarin immers de hand heeft gehad, maar die alle gevolgen van die keuze als God wel degelijk te voren had kunnen overzien.

Mijn vraag: wanneer de korte duur van dit pontificaat bekend was, waarom heeft de H. Geest die keuze dan gedaan? Of was de Geest toevallig niet aanwezig? Maar waarom waren de kardinalen zo blij met die keuze en zeiden zij, dat dit

duidelijk een ingrijpen van de H. Geest was, omdat anders het konklaaf heel wat langer zou hebben geduurd?

Wanneer je nadenkt, dringt zich een andere verklaring op: Wij hebben eenvoudig iets nodig, waardoor wij de zaken, die wij niet geheel van onszelf kunnen begrijpen of willen aanvaarden, op een voor ons aanvaardbare wijze te verklaren, te rationaliseren. En indien wij beslissingen die wij nemen op een vaag gevoel of op een wijze, waar wij niet tegenover anderen voor uit willen komen, dan zeggen wij tot anderen, dat dit het gevolg is van een ingeving van de H. Geest.

Maar indien wij geheel eerlijk durven zijn, wat is de H. Geest voor ons dan anders dan de rede? Waarmede ik overigens niet alleen het menselijke bverstand bedoel. H. Geest is eenvoudig een aanduiding voor alle werkingen en waarden, die in ons bewustzijn een rol spelen, voor het levende, het noodzakelijke.

De Zoon is dan onze benaming voor de vorm, is in feite een voor ons waarneembare " Gestalt", die volgens ons uit God geboren wordt, iets, waardoor God voor ons aanvaardbaar en voorstelbaar wordt: God in een menselijke gedaante.

En laat ons nu a.u.b. niet denken, dat een dergelijke voorstelling eerst bij het christendom tot stand is gekomen. U kunt teruggaan tot in een zeer ver verleden, waarin de mensen reeds beeldjes van goden en voorouders maakten om zo in staat te zijn de geestelijke machten, die zij als oorzaak voor veel in de natuur aannamen, zich voor te stellen.

Kortom: volgens mij is Jezus niet in de eerste plaats een historische persoon, maar eerder een beeld, dat de mens nodig heeft om zich met iets van het goddelijke te kunnen identificeren, om zich met zijn God één en verbonden te kunnen gevoelen.

De vader werd in de christelijke kunst lange tijd voorgesteld als een soort verouderde Mozes, compleet met witte baard, lange jurken aan en gezeten op een troon, maar wel boven de mensen zetelende en voorzien van attributen, als ware hij een Keizer.

God de Vader is in feite een soort verheven regeerder, die geen kritiek verdraagt, die niets met je te maken heeft, maar boven alles troont en uit een verheven verte Zijn besluiten neemt en doet uitvoeren.

In een tijd, waarin de mensen zovele diktatoriale keizers kenden, was een dergelijke uitbeelding volgens mij zonder meer begrijpelijk. De Vader is een soort noodlot, zo iets als een keizer, die je zelden of nooit in je leven zult zien, maar die wel even kan beslissen, dat in jouw provincie zoveel mensen zullen worden gedood in de zekerheid, dat dit dan ook zal gebeuren: de keizer spreekt, geen kritiek is mogelijk. Het gebeurt eenvoudig. Klaar. Niemand zal vragen waarom.

Een wezen, dat als gevolg van een gril ook weer een stad of gebied belastingsvrijdom kon geven. De betrokkene delen en de kanselier zullen in een dergelijk geval wel sip kijken, maar niemand durft zijn mond opendoen, laat staan neen zeggen, want zijn leven is hem daarvoor te lief.

Lange tijd paste een dergelijke godsvoorstelling dus in het maatschappelijke beeld van de tijd. Maar hoe verder de mens komt in zijn besef voor de werkingen van de natuur, hoe beter zijn inzicht wordt in de menselijke samenhangen en zelfs de roerselen van de menselijke psyche, hoe minder aanvaardbaar deze keizerlijke godheid, deze paternalistische supermacht zal zijn.

God wordt meer en meer het onbekende, het grote geheim. Maar juist omdat je dit grootste geheim niet kunt ont-raadselen en je daarop dus ook niet zo gemakkelijk meer kunt beroepen, heb je iets anders nodig.

Dan zijn die twee kenbare gedaanten van God opeens heel erg belangrijk: Jezus, de mens, het voorbeeld en de H. Geest als een goddelijke inspiratie, waardoor de onkenbare God op kenbare wijze inwerkt op de mens en zo hem een soort goddelijk gezag en een zekerheid kan verlenen, die buiten alle menselijke redelijkheid en rede om gaat. Een deel van God, waarop men zich bercepen kan, een deel van God, dat alles ratificeert, wat mensen in de naam van God voor anderen menen te moeten beslissen.

Zo bezien is dus eigenlijk de drieëenheid in vele kulturen - en zeker niet alleen in het Christendom - een noodzaak. Wanneer wij naar de hindoeleer zien, zo treffen wij ook hier een wonderlijke drieëenheid aan: Brahma, Shiva en Visnoe. Drie gestalten en toch één figuur, vaak zelfs een enkel beeld met drie gezichten vormende.

Ook hier weer de zelfde strijdigheden: een mens kan het onbekende niet omvatten, begrijpen. Maar hij wordt toch gekonfronteerd met zaken, die voor hem altans een tegenstelling vormen, zoals wijsheid, leven en dood. Ellende, nood, aardbevingen schijnen geheel in strijd te zijn met de onverwachte en niet te beredeneren meevallers, die anderen hebben, de wonderbaarlijke genezingen en manifestaties, die de mens vanuit zich niet verklaren kan.

Als basis voor dit onbegrijpbare heeft hij dan toch iets of iemand, een god, een vorm, nodig. De dood moet verklaard worden? Shiva. Een verklaring voor het bestaan? Brahma. En zo kun je doorgaan.

Steeds weer scheppen mensen hun eigen triaden om de schijnbaar niet te verzoenen stellingen en feiten tot een eenheid te brengen. Zelfs wanneer men zich bezig houdt met de mens zelf, scheidt men haast onwillekeurig een soort triade:

Stof, de lichamelijke, waarin alle bijbehorende drijfveren en denkprocessen, de coloidale denkprocessen. Maar in het ik zijn ook zaken, die niet zonder meer uit de stof verklaard kunnen worden. Vandaar de psyche, waarin vele niet voor de mens werkelijke, of zelfs niet stoffelijke zaken een rol spelen en gestalte krijgen.

Men hanteert die psyche vaak als een tegenstelling tot de materie, want op deze wijze scheidt men een soort basis lijn, waardoor het mogelijk is de zaken tegen elkander af te wegen, zeggende: dit is eenvoudig en konstaterbaar een werking van het lichaam, maar dat andere kan alleen voortkomen uit het menselijk voorstellingsvermogen, is deel van de niet zo gemakkelijk aan te tonen menselijke geest.

Maar dit alles verklaart het bestaan van een mens

nog niet, laat staan zijn gevoel, dat met de dood niet alles ten einde is. Dus postuleert men een kracht, waaruit dit leven zou kunnen ontstaan. Een kracht, die alleen maar rond je aanwezig is, is daarbij niet aanvaardbaar: zij is niet persoonlijk genoeg, daarmee kun je je onvoldoende verbonden gevoelen. Dus stellen wij de kern als de ziel, de goddelijke vonk, van waaruit zowel de geest of psyche, als het lichaam, de levenskracht ontvangen, waardoor de uiting en de erkenning mogelijk worden gemaakt.

Misschien vindt u, dat ik nu toch wel sterk afwijk van het onderwerp, zoals u dit gesteld hebt. Maar is het eerlijk, is een redelijke benadering mogelijk, wanneer wij ons beperken tot dit door christenen gestelde dogma en de uitleggingen, die christenen daaraan plegen te geven? Ik dacht dat dit niet mogelijk was.

Kijk gewoon naar de mensen in de wereld. Wanneer je hen hoort spreken, verdelen zij eveneens het leven in meerdere schijnbaar afzonderlijke, maar in wezen toch samenhangende delen. Zo spreekt men b.v. over onze economische noodzaken en doelt hiermede op overal konstateerbare feiten en werkingen, maar vult dit onmiddellijk aan met " onze sociale plichten" - wat berust op een denkbeeld. Maar een afwegen van deze waarden t.a.v. elkander blijkt alleen doenlijk, wanneer boven beiden een andere waarde staat: het heilige ideaal. In feite dus ook een drievuldigheid, waarop de mens zijn maatschappelijk gedrag pleegt te baseren en waardoor hij zijn streven laat bepalen.

Kommunisten zullen er mogelijk van ophoren, wanneer ik hen hier vertel, dat hetgeen zij gemaakt hebben van het leninistisch marxisme, in feite ook berust op een soort H. Drievuldigheid. Maar het is zo. Ook hier is het onbekende, het zonder meer aanvaarde, de schepper, de vaderfiguur, of de als zodanig fungerende stelling. Daarnaast is er de macht, de partij - de kerk a.h.w., die de wil van god uitlegt en de menselijke gemeenschap, die met haar mogelijkheden en beperkingen de uitvoering bepaalt.

Kijk eens naar China: Mao. Wat mogelijk klinkt als de naam van een kattententoonstelling, maar de naam is van een werkelijk groot staatsman. Mao staat boven en buiten de wet. Hij is de inspirator. Zijn wil kan alleen begrepen worden, dank zij de partijtheoretici, die zijn leringen in nu menselijk toepasbare termen vertalen. Zo wordt leiding gegeven aan partijbelang en menselijke ontwikkeling, die te samen 't volk, de werkelijke samenleving, vormen.

Het geheel streeft voortdurend een harmoniepatroon na, waarin wel de exegese van Mao en de beleving van Mao als roerganger moet worden saamgevoegd tot een gezamenlijke progressie.

Vindt u het nu nog zo vreemd, dat de mensen steeds weer naar dergelijke drieëenheden grijpen? Denk dan eens goed na: U leeft zelf. Maar hoe vaak doet u dingen niet, omdat zij redelijk zijn, of voor u stoffelijk noodzakelijk, maar omdat u impulsief handelt en in feite niet eens kunt zeggen, waarom u bepaalde dingen doet. U kunt dit aan uzelf niet verklaren. Dus vertaalt u uw impulsen in een systeem,

een geloof of filosofie, waardoor je houvast krijgt en opeens alles voor je zelf en zelfs tegenover anderen meent uit te kunnen leggen. Jeschept daarbij bewust of onbewust een tegenstelling tussen je werkelijke wereld en daden en de slechts zelden in verschijning tredende bovenredelijke of onredelijke factoren van het bestaan, die je dan de ideeële of geloofswereld noemt.

Deze mogelijkheid om je eigen wijze van handelen te verklaren heb je nodig. En boven deze verklaring moet dan iets staan, dat onaantastbaar is en daardoor je gelijk bewijst, of je dit nu het systeem of God wenst te noemen. Ook wanneer je spreekt over de maatschappij, de mensheid, of iets anders, het heeft zelf geen stem en bepaalt je gelijk. Daarop komt het altijd weer neer. Je hebt een bron nodig, die uiteindelijk verantwoordelijk is en uit deze bron komen alle andere zaken voort.

Wanneer u dus denkt over de H. Drievuldigheid als een groot raadsel, zo dient u wel te beseffen, dat het de mensen zijn, die deze voorstelling hebben voortgebracht, dat het mensen waren, die het noodzakelijk vonden, de hoedanigheden van hun godheid zodanig afzonderlijk te benoemen en een eigen gestalte toe te kennen, dat de beleving van die God op een eenzijdige wijze voor hen in eigen wereld mogelijk werd, terwijl gelijktijdig een geheime krachtbron voor hen kon blijven bestaan, waaruit zij krachten enz. konden scheppen, die hen in de wereld vol tegenstellingen toch een gelijk kan verschaffen.

Dit kwam reeds lang voor het christendom ontstaan is voor en tref je in feite bijna overal aan. Een drieëenheid is onvermijdelijk, zeker in een wereld, waarin dualisme steeds weer de hoofdrol speelt.

Goed en kwaad. Wat zijn dit in feite anders dan de beide kanten van één en dezelfde medaille. Maar wij, of wij nu mens of geest zijn, leven in een voor ons beperkte wereld en beoordelen en veroordelen. Ieder volgens de mogelijkheden en wensen, die hij zelf heeft en in zijn wereld erkent, zegt tot allen: dit is goed en dat is kwaad.

Maar benoemen zonder meer zou aanvechtbaar zijn. Daarom moet er iets zijn, wat niet zo aantastbaar is. Boven ons oordeel moet de norm zijn, de onaantastbare waardebeoordeling, waarop wij ons kunnen blijven beroepen, zelfs indien alle feiten ons in het ongelijk schijnen te stellen.

Alweer een drieëenheid; de norm, het goede en het kwade. Ofwel: het vlak, waarop wij leven en beleven, begrensd door benoemde waarden plus de onaantastbare bron, waarop wij ons altijd weer kunnen beroepen.

Hoe begrijpelijk is het, dat deze dingen steeds weer op de voorgrond treden. Onze wereld is immers kenbaar door tegenstellingen en tegendelen. Wij kunnen eenvoudig niet werken met één ongedeelde kracht, met een enkele waarde.

Zou men toch terug willen keren tot dit besef van een enkele waarde zonder meer, dan zou de wereld van heden niet meer kunnen bestaan. Dan zou er een algehele anarchie moeten heersen, ordeningen zouden niet meer tellen en alle samenhangen, die nog kunnen bestaan, komen voort uit

persoonlijke ervaringen en belevingen. Dan eerst zou de mens zonder tegenstellingen, dogmas en redeneringen van node te hebben oprecht kunnen zeggen: nu ken ik alleen de god in mij en even later: nu ken ik mijn god niet.

De mens, die zichzelf niet behoeft te rechtvaardigen, kent geen schuldgevoelens. Hij kan zeggen: ik leef, ik ben en dit is alles. Ik leef mijzelf en ben zelve het goede, daarik mijn eigen norm ben en anderen erken als wezens, die op hun beurt een eigen norm bezitten.

Maar ja, de wereld is nu eenmaal een beetje schizofreen. Zij splitst zichzelf voortdurend in een engel en een duivel. Mensen delen zichzelf zelfs in in verschillende persoonlijkheden, één voor de kerk, één voor thuis en één voor de zaak, allen met andere normen. Want dit is nu eenmaal de enige wijze, waarop je voor jezelf aanvaardbaar kunt blijven in een wereld, waarin vaste samenhangen bestaan en gelijktijdig daarmee geheel strijdige normen.

Daarom spreekt de mens ook lang en nadrukkelijk over een H. Drievuldigheid, over een godheid, die terwille van de kenbaarheid in schijnbaar soms met elkander strijdige moten is gehakt, die elk afzonderlijk benoemd werden en toch, zij het vaag, door het bewustzijn nog als eenheid ervaren worden.

Het is de mens zelf, die deze drievuldigheid, deze drievoudigheid der waarden, voortdurend weer nodig heeft om zichzelf aan zichzelf te verklaren en zijn wereld voor zich aanvaardbaar te maken.

Wanneer wij reëel zijn, dienen wij dit te erkennen. Er is slechts één God. Wie al dan niet zijn profeet is, doet er verder niets aan toe. Er is slechts één God, een onbekende macht, een onkenbare macht.

Wie of wat dit is, weten wij niet. Maar wij zijn geneigd bepaalde facetten van ons bestaan aan de invloed of inwerking van die godheid toe te schrijven. Het zou dus redelijk zijn aan te nemen, dat geheel ons bestaan door deze macht volgens diens wil of inhoud bestuurd zou worden. Maar dat strookt niet met onze gevoelens en feiten. Dus moeten wij onze wereld niet als een eenheid zien, maar als een slagveld, waarop engelen en duivels om onze zielen worstelen, terwijl geheel voorbij wordt gezien aan het feit, dat God de duivels evengoed heeft voortgebracht als de engelen en, alwetend als Hij is, dus bewust voor het bestaan van die duivels gekozen schijnt te hebben - indien hetgeen men gelovigen daaromtrent leert - juist is.

Mensen, die vrezen voor hel en duivel, hebben iets nodig, dat hen zekerheid kan suggereren. Dus het beeld van een mens-god, die gelijktijdig verlosser en verzekering tegen de hel moet zijn. En om onze interpretaties van alles, wat aan die mensgod wordt toe geschreven, aanvaardbaarder te maken voor onszelf en anderen, hebben wij dan de wind gods of H. Geest nodig - hij is voor ons de mogelijkheid te doen, wat wijzelf willen, ons boven anderen verheven te weten zonder redenen, omdat wij immers de wil van God doen en alle anderen slechts arme zondaren of, erger nog, heidenen zijn.

Zijn wij, mensen en geesten, dan werkelijk zo bang te

erkennen, dat de tegenstellingen in onze wereld grotendeels uit onszelven voortkomen? Dat de goden en wetten, die wij stellen, in feite voornamelijk voortkomen uit onze behoefte alles, wat wij menen te zijn of te hebben, te verdedigen tegen elke ingreep?

Hoe komt het toch, dat wij steeds weer meer bereid blijken te zijn ons desnoods gehele werelden te vernietigen dan om toe te geven, dat een groot deel van ons geloof en onze voorstellingen van juistheid alleen maar deel uitmaken van reeksen illusies, die wij vanuit onszelf hebben voortgebracht en aan een ieder trachten op te leggen?

Daarom dus een triade, meer nog een H. Drievuldigheid, een heilige, goddelijke, onaantastbare, niet te vernietigen Drievuldigheid, een dogmatische Drievuldigheid, zodat je een ieder kunt verwerpen, doden, of uitstoten, die dit niet aanvaardt.

Daarbij blijkt het voor de gevoelens en gedragingen van de mens van weinig belang te zijn, of die triade nu uit de godsdienst stamt, uit het systeem, een filosofie, of iets anders. Steeds weer is er aan de top een onaantastbaar iets, waaraan gezag kan worden ontleend en op grond waarvan je grenzen kunt stellen aan je eigen mogelijkheden tot denken, bereiken, werken en leven.

Volgelingen van een bepaald systeem kenden vroeger de slogan: Godsdienst is opium voor het volk. Ik zou dit willen parafraseren: Elke ideologie is opium voor het volk, ook de religieuze. Want de mens verdooft zichzelf door middel van stellingen om zo de werkelijkheid van eigen wezen en bestaan te kunnen ontvluchten. Is dit voldoende?

x Mag ik hieruit de konklusie trekken, dat het geopenbaarde universum nooit een dupliciteit, maar altijd een tripliciteit is?

- Zover het mij aangaat, doet u er beter aan te konkluderen, dat het gehele universum één enkel, organisch gelijkend geheel is en dit wel altijd zal blijven, waarbij alle scheidingen, zelfs die tussen sterren of b.v. dimensies, niet eigen zijn aan het wezen van dit universum, maar voortkomen uit het standpunt en vermogen van beschouwers, zoals de verschillen voortkomen uit de waardering, beleving en mogelijkheid van de beschouwer en niet uit werkelijk geheel afzonderlijke kwaliteiten, die sterren, dimensies e.d. zelve met uitsluiting van al het andere in het al, zouden bezitten.

Indien wij echter praktisch als begrensd wezen van onszelf uitgaan, zo zullen wij geneigd zijn alles in drie dimensies te verdelen: een bepalende en twee als tegenstelling fungerende, om zo tot een omschrijfbaarheid van het ervaren en erkende te kunnen komen.

Drie oriëntatiepunten dus en altijd drie waarden, waarmede wij in feite werken, ook wanneer het onbekende als eerste waarde voor ons gemeenlijk op de achtergrond zal staan. Hierdoor kunnen facetten van het erkende gebruikt

worden als elkander aanvullende tegenstellingen, zodat zij voor ons grenzen gaan vormen, waarbinnen berekening mogelijk is en vaste waarderingen kunnen worden geschapen.

Maar onze indeling maakt de feitelijke eenheid niet ongedaan. Stel dat in cel een eigen bewustzijn bezit. Dan

zal zij zich als individu beschouwen, haar wereld in tegenstellingen beschouwen en mogelijk bepaalde functies van het lichaam als goddelijk, andere als demonisch beschouwen. Maar toch is en blijft die cel, ondanks dit alles, deel van het menselijke lichaam.

Ofschoon ik dit niet met zekerheid bewijzen kan, stel ik, dat alle fenomenen van het al plus wij zelve in feite deel zijn van één enkel bijna organisch geheel. Voor mij is de kosmos het lichaam van het onbekende, mogelijk een soort eeuwige amoëbe, drijvende in een zee van niet, waarbij de kracht, die iets en niet weer samenvoegt in zich, mogelijk dezebeiden op zijn beurt weer mogelijk maakt en in stand houdt. Wie zal zeggen, waar de grens is, wie zal zeggen, dat het zo is en niet anders? Wees eerlijk. Dan kun je niet zeggen, dat wij mensen of geesten overal het antwoord op weten en zelfs de wil van God kennen.

En wanneer wij, voor ons begrip, een indeling nodig hebben, zij het in twee, drie of meer factoren, laat ons dan ook beseffen, dat die indeling uit ons voortkomen en niet uit het universum.

Wij verdelen de kosmos steeds meer in kleinere, voor ons hanteerbaar lijkende deeltjes, bestuderen enkelen daarvan en stellen, dat wij zo de kosmos leren kennen. Het lijkt wel, of wij uit enkele welgekozen vezels gehakt een koe willen reconstrueren en specialiseren ons steeds meer op het beschouwen van de door ons gekozen vezel.

Wat het resultaat is van een dergelijke benadering kunt u in uw dagen zien in de wetenschap: bij een steeds verdergaand wetenschappelijk specialisme blijkt werkelijk begrip en samenwerking tussen de verschillende specialismen steeds moeilijker mogelijk te zijn. In feite zou er behoefte zijn aan een geheel nieuwe tak van wetenschappelijke specialisatie: mensen, die van alles net zoveel weten, dat zij in staat zijn, door hun algemene benadering, een synthese tussen de verschillende specialismen tot stand te brengen. Want een werkelijk weten komt voort uit een eenheid, waarop alle facetten, hoe dan ook, betrekking zullen moeten hebben.

Wij leven in een geheel, niet in een reeks van afzonderlijke wereldjes met eigen wetjes en andere normen.

Juist daarom zeg ik: u moogt een indeling maken, zoals dit voor u het gemakkelijkst hanteerbaar is, mits u blijft beseffen, dat u het heeft over iets, waartoe ook alle andere zaken behoren, zodat het niet mogelijk is een deel afzonderlijk te benaderen, zonder gelijktijdig al het andere daarbij te betrekken.

Indelingen heeft een mens nu eenmaal nodig om te kunnen omschrijven, te kunnen werken met de waarden van zijn wereld. Dit is noodzakelijk en dus ook aanvaardbaar, mits de mens niet vergeet, dat hijzelf het is, die de verdeeldheid vanuit zich voortbrengt. Zoals je zelf deel bent van alles, wat je beschouwt en zelf dus niet terecht ergens buiten kunt plaatsen - altans kunt menen dit te doen.

Voldoende?

x Is dit uw oordeel? Of is u bekend, dat deze organische eenheid werkelijk bestaat?

- U vraagt a.h.w. als cel aan een bloedlichaampje: Is de weg door alle aders nu de werkelijkheid, of weet je zeker,

tabak en alcohol, gebruikt in ruime mate, in feite een vorm van langzame zelfmoord betekenen.

U moogt verder fraai, maar sterk bespoten fruit eten, ofschoon de giften, daarop aanwezig, in uw lichaam een cumulatief effect vertonen en zo uw levensduur met jaren kunnen bekorten.

U moogt wel degelijk wonen in een omgeving, waar u werken een goed loon kunt vinden, maar de lucht dermate verontreinigd wordt door industrieën, dat uw longen het na enige tijd niet meer kunnen bolwerken. Dit en nog veel meer mag allemaal wel, wordt soms zelfs aange^moedigd. Is dit dan, alleen omdat het jaren duurt, voor je daaraan zou sterven, opeens geen gelegaliseerde zelfmoord? Of moet euthanasie eerst belustbaar worden gemaakt om aanvaardbaar te zijn? Of wat wil men dan eigenlijk?

Vergeet niet, dat het in dergelijke gevallen, b.v. werken in een zeer ongezond milieu, niet gaat om een bewust zelf gekozen dood, terwijl voor die dood ook geen redenen aanwezig zijn, wanneer wij even begrippen als winst en verdiensten buiten beschouwing willen laten.

Tel eens even de slachtoffers van het verkeer, te veel roken, gifuitstromingen en explosies, die met meer oplettendheid heus wel voorkomen hadden kunnen worden.

Stel daar tegenover nu eens de weinigen, die w^{en}gen te sterven, omdat zij ondragelijke pijnen moeten lijden en soms zelfs zien, dat hun langdurig lijden degenen, die zij liefhebben, dreigt te vernietigen.

Denk aan mensen, die weten, dat zij ongeneeslijk ziek zijn en de ontwaarding van hun menszijn fase na fase vooruit aanvoelen komen in de wetenschap, dat er niets is, wat daarin nog verandering kan brengen. Denk aan de in verhouding toch weinige mensen, die voor de keuze komen te staan, of zij nu, bewust en waardig, willen sterven, dan wel met zekerheid langzaamaan ten gronde moeten gaan in steeds ondragelijker en mindermenswaardige omstandigheden.

Stel u in de plaats van mensen, die beseffen, dat de toekomst voor hen alleen nog maar lijden kan brengen, tot zij al het andere vergeten zullen zijn en alleen nog maar pijn gevoelen, jaren lang, geen werkelijk mens meer zijnde en alleen nog dienende als verzorgingsobject en mogelijke bron van inkomen voor bepaalde instellingen of deskundigen. Heeft men het recht, hen een bewust gekozen en begeerde dood te weigeren? Dat is de vraag, die in feite gesteld dient te worden.

Ik stel, dat een mens het recht heeft zijn eigen leven te allen tijde te beëindigen, mits hij bereid is alle konsekventies daarvan te aanvaarden.

M.a.w.: ondanks hetgeen ik weet omtrent de mogelijke gevolgen na de dood, ben ik bereid een mens het recht toe te billijken zijn leven naar wens te beëindigen, mits hij weet, waarom hij dit doet en niet in affect handelt.

Wanneer het gaat om euthanasie, zo vraag ik mij af, of er werkelijk mensen zijn, die menen dit te mogen verbieden, ook al veroordeelt men hierdoor een mens tot een periode vol van pijnen en wanhoop, erger dan ooit in Bergen - Belsen geleden werd.

Mag men tot dergelijke zaken besluiten tegen de wil van de betrokkenen zelf in, alleen maar vanwege een geloof, dat de ander mogelijk niet met u deelt, of uit naam van de wetenschap en de menselijkheid?

Kortom: wie heeft het recht tot een medemens te zeggen: wat je zelf ook zou willen, wij weten beter, wat goed voor je is en al weten wij ook, dat je bijna razend zult worden van de pijn, of vervallen zult tot een kreunend dier, kan ons niet schelen?

Wie heeft het recht, voor anderen uit naam van God en mogelijk na raadpleging van het vrouwtje te bepalen, wat zij wel en niet mogen doen en zijn? Wie heeft het recht de mens de mogelijkheid te ontnemen, te beslissen voor en over zichzelf? Wie dit doet, tast op zijn minst de toch algemeen erkende primaire vrijheden van de mens, naar mijn mening, aan.

Wie de mens het recht ontzegt, zichzelf te zijn, zijn eigen leven te bepalen en zijn eigen sterven zonodig eveneens, ontnemt volgens mij veel van de werkelijke betekenis aan het menszijn.

Let wel: ik zeg niet, dat men van anderen alles dient te dulden. Wanneer iemand niet wil leven volgens de regels van de gemeenschap, waartoe hij behoort, is dit volgens mij echter zijn volste recht, mits hij ook bereid is de consequenties van zijn keuze te aanvaarden en zelve te dragen.

Wanneer een mens zich aan de regels wil houden, best. Wanneer een mens voortijdig wil sterven, of euthanasie verlangt, best. Maar in alle gevallen zal men zelf de consequenties daarvan moeten aanvaarden.

Daar zit natuurlijk een andere kant aan: niemand heeft het recht een ander tegen diens wil uit "genade" naar de andere wereld te helpen. De eigen wil dient te allen tijde gerespecteerd te worden, zelfs indien men het daarmee niet geheel eens kan zijn.

Vanuit mijn geestelijk standpunt zou ik nog enkele andere voorwaarden willen stellen: degenen, die meewerken aan een gevraagde genadedood, of daartoe de middelen ter beschikking stellen, dienen dit te doen zonder enige beloning en zonder andere beweegredenen dan een werkelijk mededogen.

Ik ben het alleen eens met een genadedood, die door anderen wordt voltrokken, indien de persoon zelf daartoe zelf geen enkele mogelijkheid meer bezit en zijn wens te sterven vaststaat. In bepaalde gevallen ben ik, zoals gezegd, het ook eens met een genadedood zonder de uitdrukkelijke wens van de betrokkene: wanneer met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid door meerdere deskundigen is vastgesteld, dat de betrokkene niet meer tot bewustzijn zal komen, of, indien dit geschiedt, niet meer een zodanige beheersing en besef zal bezitten, dat de persoon zelf deze wens tot uitdrukking zou kunnen brengen. Ik denk b.v. aan gevallen van langdurige bewusteloosheid, waarbij hersenletsel met onherstelbare gevolgen is gekonstateerd en de familieleden van de betrokkene in zijn plaats opteren voor een genadedood boven een vegeteren, dat veel lijden zal betekenen, gevolg door een uiteindelijk toch sterven, daar er geen enkele mogelijkheid meer is, dat zoiemand ooit nog een menswaardig bestaan zal kunnen voeren volgens alle redelijke

inzichten en normen.

Ik weet, dat er tegenstanders zijn, die uitroepen: Maar weet u dan niet, dat kort geleden een meisje ontwaakt is, dat enige jaren in coma gelegen heeft? Zij kan nu weer beginnen normaal te leven. Wie heeft dan het recht een dergelijk leven te beëindigen?

Mijn antwoord luidt: de kunstmatige beademing enz. zouden alleen beëindigd zijn, indien in dit geval de ouders dit werkelijk hadden gewenst, terwijl geen middelen anders dan stillegging van de apparatuur - en dus beëindiging van een kunstmatige toestand - gebruikt zouden zijn.

Tegenover deze ene persoon, die in een tamelijk redelijke toestand - zonder grotere hersenbeschadiging, ontwaakte, staan er velen, die, wanneer zij al tot bewustzijn zouden komen, toch geen werkelijk menselijk bestaan meer zouden kunnen leiden. Daar dit tijdens hun comatoestand werd vastgesteld, zou ook in het eerste geval de afwezigheid van een dergelijke schade zijn vastgesteld, in welk geval ik ten zeerste betwijfel, of de ouders om een genadedood zouden hebben verzocht.

U vergeet, dat in het zelfde land een rechtzaak werd gewijd aan de eis van ouders, dat medici de kunstmatige in levenhouding van hun zoon zouden beëindigen door uitschakeling van de dit leven nog in standhoudende apparatuur. De rechter achtte hun eis gerechtvaardigd en vaardigde de desbetreffende order uit, o m d a t v a s t s t o n d , dat sprake was van grote hersenbeschadigingen en deze jongen dus zelfs na ontwaken nooit meer een menswaardig bestaan zou kunnen voeren. Waarom laat u dit dan buiten beschouwing?

Indien bij gebruik van alle voorzorgen en middelen geen menswaardig bestaan meer mogelijk lijkt, is een vergissing zeker mogelijk. Maar indien de ouders of familieleden op grond van dergelijke gegevens de dood beter achten, zal men daaraan gevolg moeten geven en zal men de kleine mogelijkheid van een verkeerde diagnose evenzeer moeten aanvaarden als nu bij operaties en andere therapieën in feite wordt gedaan.

Ik heb mogelijk gemakkelijk praten. Maar wij zien de zaken anders dan de mensen, die op aarde het leven zo bovenal heilig achten. Wij achten het leven evenzeer heilig maar dan als bewustzijn. En d i t w o r d t d o o r d e d o o d v a n h e t l i c h a a m n i e t b e e i n d i g d .

Trouwens, wanneer men inderdaad het leven zo heilig zou achten, als men voor doet komen, wanneer het gaat over zaken als abortus of euthanasie, zou men zeker al lang alle autoverkeer verboden hebben. Want daar vallen heel wat meer doden per jaar, dan er aanstaande vruchten per jaar worden weggemaakt, of er mensen op eigen verzoek hun leven zouden beëindigen.

Zoals er heel wat meer lijden wordt veroorzaakt in naam van welvaart, gemeenschapsbelangen en een je aanpassen aan de wensen van de meerderheid, dan er ooit zou kunnen worden veroorzaakt door een enkele verkeerde toepassing van een wet, die euthanasie toelaat. Lijden, dat van langere duur is en bovendien zodanig grote geestelijke en zelfs stof-felijke verminkingen ten gevolge kan hebben, dat alleen

reeds een niet duidelijk protesteren hiertegen en een niet nemen van alle mogelijke maatregelen daartegen volgens mij een veel grovere schending betekent van de goddelijke wetten, waarop men zich zegt te baseren, dan euthanasie of abortus ooit kunnen zijn.

De bestuurders, die daar niets tegen doen - om welke redenen en welke belangen dan ook - zou ik willen toeroepen: hoe durven jullie je nu nog het recht aan te matigen een mens te verbieden volgens eigen wens te sterven, wanneer hij alleen ten koste van veel pijn en ellende en veel kostbare kunstgrepen nog enige tijd in leven kan worden gehouden?

U blijft er bij, dat dit vanuit religieus standpunt niet aanvaardbaar is? ja? Mag die mens dan misschien even zelf uitmaken, hoe en wat deze zelf gelooft? Of moet een ieder, desnoods tegen beter weten, zich onderwerpen aan uw geloof?

Het spijt mij zeer, leidinggevende gewetensvolle figuren, maar ik ga zelfs nog een stap verder en durf mij af te vragen, hoe mensen, die er niet tegen opzien steeds dodelijker wapens te maken, te doen maken, of op hun grondgebied toe te laten, te kopen, er toe kunnen komen vol morele verontwaardiging af te wijzen, dat 'n eenling voor zich het recht opeist te sterven, zoals zij voor zich het recht schijnen op te eisen mensen, tegen wil en dank, de oorlog in te sturen, hun burgers massaal aan de dood bloot te stellen en zo zich aan de dood van velen anderen schuldig te maken.

Vergeet niet, mijne heren, dat die eenling alleen maar het recht opeist, op eigen verzoek en na rijp beraad, zelf te sterven, terwijl u de dood van vele anderen zonder aarzelen pleegt te eisen. Mag een mens dan alleen maar sterven voor de eer van het vaderland, of creperen in concentratie of krijgsgevangenkampen voor uw principes, maar niet zelf een beslissing nemen?

Hoe komt het toch, dat uw god kennelijk geen bezwaar er tegen heeft, dat vele mensen elkander doden, ja, daartoe zelfs met alle middelen gedwongen worden, indien zij dit niet vrijwillig doen, terwijl hij wel bezwaar heeft tegen een enkele mens, die alleen maar zijn eigen bestaan wenst te beëindigen, omdat het niet meer te dragen is en geen mogelijkheid tot enige verbetering meer bestaat?

Aan het erkennen van het recht tot euthanasie - of abortus wat dat betreft - zijn bepaalde konsekventies verbonden. Daarvan ben ik mij bewust. Maar die konsekventies zijn niet eeuwig, onveranderlijk, blijvend, voor het betrokken ik, dit heb ik uit ervaring geleerd.

Zeer zeker zal iemand, die zelfmoord pleegt, dit feit later onder ogen moeten zien en zal hij of zij moeten verwerken, dat hij dit gedaan heeft. Je zult ook de werkelijke redenen en oorzaken voor je daad onder ogen moeten zien. Al is dit niet gemakkelijk, dat alles zul je moeten beseffen en aanvaarden, voor je in de geest verder kunt gaan.

Zoals je ook zult inzien, wat je door deze gekozen dood niet meer tot stand hebt kunnen brengen en veelal zult proberen dit alsnog tot stand te brengen. Maar daarmee is de zaak niet ten einde. Het menselijke leven

is niet de enige opname van de werkelijkheid. Het is een enkel beeldje uit een filmstrook, die alles bestrijkt vanaf het eerste scheppende woord tot het doven van de laatste ster. Het is een enkel kadertje in de film, die leven heet.

Zelfs indien het een verkeerde beslissing blijkt te zijn, zo heb je nog alle mogelijkheid het verzuimde in te halen, gemaakte fouten alsnog in volgende bestaansfasen te herstellen, waarbij zij opgemerkt, dat niemand in staat is te beoordelen, of een gekozen dood schadelijk dan wel nuttig zal zijn voor de bewustwording van de betrokkene - behalve, zeer misschien deze zelf.

Daarom stel ik, dat een mens het recht moet worden toegekend te sterven op elk ogenblik, dat hijzelf na rijp be- raad dit wenst.

Zijn medemensen zijn verplicht zo iemand er te voren op te wijzen, dat een dergelijke keuze mogelijk niet de beste oplossing is en zullen zelfs moeten proberen alternatieven voor deze vrijdood aan te bieden.

Het is een ieders recht een mens, die wil sterven zonder lichamelijke noodzaak, er van te overtuigen, dat voortleven een goede zaak is. Zeker. Maar dit betekent nog niet, dat men dan ook, op grond van eigen inzichten of overtuiging, het recht heeft tot de ander te zeggen: ik acht dit niet juist, dus moogt niet sterven.

Een mens heeft niet het recht, tegen de wil of buiten het weten van een ander, diens leven te beeindigen. Maar hij heeft wel degelijk het recht een mens, die dit zelf begeert en niet zelf meer tot een dergelijke ingreep in staat is, te helpen om te sterven.

Volgens mij is het eerder een bewijs van een in de mens levende goddelijke liefde, wanneer je een mens helpt zich te bevrijden van een ondragelijk bestaan en probeert die mens voor te bereiden op een voortbestaan, dan wanneer je met een glaciale hardheid een ander veroordeelt voort te leven, omdat volgens u God de enige is, die dergelijke beslissingen mag nemen.

Degenen, die zich juist in dergelijke gevallen zo luidkeels op God beroepen, wil ik er nog op wijzen, dat die God van hen kennelijk ook in zoveel andere gevallen niet ingrijpt en toelaat, dat jonge mensen verminkt en verscheurd worden door natuurgeweld of menselijk ingrijpen, maar ook niets van zich laat bemerken, wanneer leiders hun volgelingen de dood inzenden, gezegend door de priesters, die, de liefde tot de naaste, de geweldloosheid prediken, wanneer de leiders geen lust hebben in oorlog en machtsstrijd.

Ik wijs deze gelovigen er op, dat hun God toelaat, dat in landen, waar men in dit geloof opgaat, gevangenis- sen zijn, waarin mensen worden vermoord, gemarteld, verkracht.

Ik wijs er op, dat die God niets van zich laat horen in landen, waar men, uit bekeringsdrang of andere beweegredenen, zijn medemensen tot dieren probeert te maken, tot werke- zels ter ere gods en tot gewin van zijn dienaren.

Wilt u het dan een mens kwalijk nemen, wanneer hij niet, zoals u kennelijk doet, wil aanvaarden, dat God wel in zal grijpen "volgens zijn wil" wanneer dit werkelijk nodig is?

Ik vraag jullie, die schijnen te weten, wat God wil in zovele gevallen, hoe je je zekerheid hard kunt maken en overtuigend kunt duidelijk maken, wat god dan wel verlangt, wanneer het gaat om het uitblussen van het leven van een enkele mens uit genade, een genade, die in de genoemde gevallen ondanks het veelvuldig en vroom gebruiken van Gods Naam achterwege pleegt te blijven.

Voor u, mijn heren, een mens het recht wilt ontzeggen om volgens eigen wens en voor eigen redenen te sterven, moet u zichzelf eens het recht ontzeggen om op welke wijze dan ook bij te dragen tot het ongeluk en de dood van anderen.

Waarmede mijn mening wel duidelijk zal zijn. Ik verg van de gelovigen, die zich tegen euthanasie e.d. op grond van hun geloofswaarheden verzetten, dat zij allereerst eens zelf volgens de regels van dat geloof gaan leven zonder steeds weer naar handigheidjes te zoeken om toch vooral aan de konsekwenties van dit graag gepredikte geloof te ontkomen.

Ik stel nogmaals: een mens heeft het recht te sterven, wanneer hij wil, ook al zal een dergelijke keuze niet altijd de beste zijn.

Hebt u komentaar?

x Maakt u ook een principieel verschil tussen actieve en passieve euthanasie?

- Ik ben geneigd dit niet te doen. Zo ik al bezwaren koester tegen active euthanasie, terwijl het slachtoffer zelf daartoe zijn wens niet kenbaar kan maken, zo vloeit dit niet voort uit mijn afwijzing van 'n aktive benadering van de genadedood, maar eerder aan mijn twijfels aan de oprechtheid van bepaalde mensen, die mogelijk deze weg zouden kiezen om iets te kunnen erven, waar zij in een ander geval vrezen niet meer aan te kunnen komen, voor het dank zij de ziektekosten geheel verbruikt is.

M.a.w. : mijn enige bezwaar tegen active euthanasie op mensen, die zelf zich daarvan niet bewust zijn, is gelegen in de vrees, dat hier misbruiken zouden kunnen ontstaan.

Zolang de mogelijkheid tot een dergelijk misbruik aanwezig is, zal men volgens mij actieve euthanasie met grote voorzichtigheid moeten benaderen enaf moeten wijzen, wanneer de betrokkene zelf daarom, onder getuige van onbevooroordeelde mensen, nietgevraagd heeft.

Passieve euthanasie lijkt mij eerder aanvaardbaar, daar deze immers alleen met sukses kan worden toegepast, wanneer een lichaam reeds in een konditie verkeert, waarin het zonder blijvende kunstingrepen zelf niet in leven kan blijven.

In beide gevallen zou ik er als wetgever zeker op staan, dat euthanasie alleen op verzoek van de betrokkene mag plaats vinden, wanneer geen werkelijke kans tot genezing meer aanwezig is en dat degene, die een dergelijke ingreep verricht of de middelen daartoe verschaft, zelf in geen geval voordeel van zijn ingrijpen mag genieten, zij het als vergoeding of door deelhebben in een nalatenschap.

Voldoende?

x Zoudt u het besef, dat volgens u blijft voortbestaan, verder willen omschrijven. Is het besef van identiteit?

- Dit besef omvat identiteit, kontakt met de omgeving en besef van relaties. Datgene, wat voortbestaat, omvat voornamelijk fragmentarische herinneringen aan vroegere bestaans-toestanden, incl. het laatste stoffelijke bestaan. Zelden treffen wij geheel volledige herinnering aan een bepaalde bestaansfase aan.

Wel blijkt, dat relaties met andere wezens, mensen, zelfs met bepaalde groepen volkeren of landen, eenmaal tot standgekomen, ook in alle verdere fasen van bestaan op de achtergrond mee blijven klinken en, al dan niet geheel en bewust beseft, invloed hebben op de wijze, waarop men in de sferen kontakt opneemt met anderen, de banden, die men bij inkarnatie zoekt enz.

Er is dus sprake van een ikbegrip, dat zich, inclusief verbondenheden, manifesteert op aarde en in alle sferen, tot, zover ik dit beoordeel kan, de allerhoogste sfeer toe.

Is dit voldoende?

Hiermede meen ik mijn bijdrage te kunnen besluiten. Ik ben mij er van bewust, mij in beide onderwerpen nogal strijdbaar te hebben geuit. Dit niet, omdat ik niet verdragen kan, dat anderen het niet met mij eens zouden zijn, maar om zo duidelijk mogelijk u mijn mening te doen kennen, dat vele standpunten, die op aarde in de naam van God worden ingenomen, niet met God te maken hebben, maar in feite eerder een uiting zijn van gerationaliseerde onverdraagzaamheid en een schromelijke overschatting van eigen wijze van leven, denken en geloven.

Zou ik iemand hierdoor geschokt of beledigd hebben, zo vraag ik om mij dit te vergeven. Maar u had de kans uw gram te halen, want ik heb u alle mogelijkheid tot weerwoord en het stellen van vragen gegeven.

Goeden avond. (vragen bekort)

-0-0-0-0-0-

Goeden avond, vrienden.

Wij gaan door, waar wij gebleven waren. Welk onderwerp stelt u aan de orde?

x Het opvoeden van je eigen kinderen vanaf de geboorte.

- Dat is een leuke. Ik moet dan beginnen met de opmerking, dat kinderen inderdaad, zodra zij geboren zijn, beginnen hun ouders op te voeden.

Wilt u kinderen opvoeden, zo is het van belang, dat u hen veel liefde, zekerheid geeft, maar ook een gezag, waarop zij kunnen vertrouwen. Een kind moet weten, waar het aan toe is.

Dit betekent, dat u, vanaf het eerste begin reeds, vaste regels moet stellen voor zowel uzelf als het kind. Indien u regels stelt, houdt u zelf daaraan steeds strikt en duld ook geen afwijkingen daarvan door het kind. Maak niet te veel uitzonderingen op eenmaal gestelde regels. Alleen dan weet het kind werkelijk, waar het aan toe is.

In het begin zijn alle kinderen natuurlijk rokkenhangertjes. Breng uw kinderen zo vroeg mogelijk met andere kinderen van ongeveer gelijke leeftijd in contact. Kinderen zijn tegenover elkander veel reder, harder, maar ook vaak veel begripender en liever, dan ouders kunnen zijn. Het gevolg is, dat het kind al vroeg leert, dat anderen niet te vertrouwen zijn, dat het voor zichzelf op moet durven komen, terwijl het gelijktijdig de zekerheid van eigen betrouwbaar gezin achter de hand heeft.

Indien u kinderen opvoedt, moet u overigens wel het volgende onthouden: Wanneer uw spruit zegt, dat Pietje of Anje het wel mag, zo moet u dit nooit zonder meer aannemen. Informeer zo mogelijk, wat de feiten zijn, baseer uw gedrag daarop, niet op de voorstelling van zaken, die het kind geeft.

Het voordeel is, dat een kind zo leert meer kans op sukses te hebben, wanneer het eerlijk is, dan wanneer het draait, en er wordt al genoeg verdraaid in de wereld.

Kinderen leven in een wereld, waarin hun eigen fantasieën voor hen belangrijker zijn dan de werkelijkheid. Als ouder moet je die fantasieën waarderen en moet je het kind alle kans geven om te fantaseren, wanneer het dit wenst, maar je moet het gelijktijdig zo vroeg mogelijk duidelijk maken, dat fantasieën geen invloed hebben op de werkelijkheid.

Dan komt de tijd, dat de kinderen naar school gaan. Zij blijken vaak opeens te denken, dat zij nu groot en wijs zijn en alles weten. In deze periode heeft het thuis meer dan ooit behoefte aan vaste verhoudingen en regels. Het dient echter steeds meer eigen verantwoordelijkheden te krijgen.

Voorbeeld: maak als ouder alleen uit, wanneer het kind zijn huiswerk moet maken, wanneer blijkt, dat het anders daaraan niets doet. Zolang een kind in staat blijkt, dit redelijk goed te doen op ogenblikken, die het kind aangenaam zijn, is het dwaas als ouder b.v. te stellen, dat eerst huiswerk gemaakt moet worden en pas daarna gespeeld mag worden. Laat het kind, binnen de speelruimte van de gestelde regels en noodzaken van het gezin, zoveel mogelijk zijn tijd zelf indelen.

Hoe ouder een kind wordt, hoe meer het denkt te weten. Begrijpelijk, want het kind krijgt vele theorieën te verwerken, thuis, op school en bij vriendjes of vriendinnetjes. Laat uw kind alle vrijheid, laat het zo hip zijn, als het maar wil, maar wijs het op de konsekwenties en dwing het desnoods dezen ook zelf te aanvaarden. Voorbeeld: schade aanrichten kan een ongelukje zijn, maar je moet het wel zelf, uit spaarpot, zakgeld, of desnoods door arbeid, goedmaken.

Maak het kind geen verwijten, wanneer het dwaasheden uithaalt, geef blijk van begrip, maar laat het wel zelf de gevolgen er van dragen, zelfs indien u dit grote moeite kost.

Wil uw kind, nog ouder geworden, op zichzelf gaan wonen, laat het, ook al vindt u het niet prettig. Want het zal uiteindelijk zelfstandig in de maatschappij leven. Dat u het zo prettig vindt, wanneer het thuis rondlummelt, is iets, waarmede het kind niets te maken heeft. Het moet zelf leren leven.

Vergeet niet, dat uw kind volgens zijn gevoelens niet op de wereld is gekomen, omdat het dit zelf zo innig wenste. Ook al was het mogelijk een bewuste inkarnatie, zo is het kind dit toch reeds lang vergeten. Tot u zal het kind, al is het niet met zoveel woorden, vaak zeggen: jullie hebben mij de wereld ingeschopt, zorg nu ook maar, dat ik in die wereld kan leven. Juist daarom is het belangrijk, dat u van het begin af aan, hoe hard dit ook moge vallen, leert de konsekwenties van eigen daden te aanvaarden. Buitenshuis gaan wonen, best, maar dan ook wel zelf voor de huur en andere noodzakelijkheden zorgen, of het zonder dit doen.

Zo voedt je kinderen op tot zelfstandigheid. Wijs nooit af, wanneer zij bij je komen om raad. Wanneer er dingen zijn, die zijzelf niet kunnen, help ze door het te leren, wat noodzakelijk is. Maar beperk alle andere hulp tot die ogenblikken, waarop de kinderen zichzelf niet zouden kunnen helpen. Wat wel betekent, dat je heel wat minder de hand over het hart zou mogen strijken, dan de meeste ouders doen.

Vaak hoor je, dat kinderen en jonge mensen bepaalde beslissingen toch niet zelf kunnen nemen. Onzin: een kind van 6 jaren, dat alleen op straat loopt, moet ook al een hele reeks beslissingen nemen. Wanneer een kind met vrienden en vriendinnen omgaat, moet het ook voortdurend beslissingen nemen. Wanneer u er niet meer bent, moet het kind ook voortdurend zijn eigen beslissingen nemen.

Geef het kind zoveel mogelijk de kans om, indien nog thuis binnen de regels van 't huis, te doen, wat het zelf wil, zich te kleden, zoals het wil e.d. U moogt zeggen, wat u er van denkt enz., maar het kind heeft uiteindelijk het recht op een eigen leven.

Voed je kinderen van het beginafaan zo op, dat zij begrijpen: wat ik zelf doe, daar moet ik ook zelf voor opdraaien, zo zal het kind inderdaad al heel vlug overwogen beslissingen nemen en steeds meer aansprakelijkheid kunnen aanvaarden. Op die manier worden het rijpe mensen. (bekort)

x Onverdraagzaam tegen onverdraagzaamheid.

- Wanneer je onverdraagzaam bent tegenover onverdraagzaamheid, ben je niet waarlijk verdraagzaam. Volgens u zouden wij dus onvedraagzaam moeten zijn tegen de mensen, die onvedraagzaam zijn tegen de verdraagzaamheid.

Maar verdraagzaam zijn, dat moet u beseffen, is een kwestie van training. Het is heus niet zo gemakkelijk te aanvaarden, dat een ander ook gelijk kan hebben, te aanvaarden, dat een ander het recht toe staat op zijn eigen wijze te denken, te leven en desnoods te sterven. Het is dus dwaas het een ander kwalijk te nemen, dat die nog niet zover is. Indien iemand onverdraagzaam is, moet je dit maar gelaten aanvaarden en er hoogstens op toezien, dat zo iemand anderen door zijn onverdraagzaamheid geen onherstelbare schade berokkent.

Zelfs dan moogt u alleen ingrijpen, wanneer duidelijk is, dat de slachtoffers van die onverdraagzaamheid daaraan werkelijk behoefte hebben. Wanneer er een gewelddadige ruzie is en men elkaar bedreigt, moet u voorzichtig zijn met uw

pogingen om vrede te stichten, anders wordt u het slachtoffer van beide onverdraagzame partijen. Aanvaard als verdraagzame eenvoudig, dat er nu eenmaal mensen zijn, die graag ruzie willen maken en meng u daar alleen in hoogste noodzaak in.

Blijkt, dat van twee strijdende er een in zeer korte tijd een ontijdige overgang zou kunnen verwachten, zo is ingrijpen geboden. Maar niet in opwinding en haat. Blijken twee vechtende mensen ongeveer gelijkwaardig te zijn, laat hen hun strijd rustig voeren. Zij leren mogelijk iets van elkaar en de kans is niet uitgesloten, dat zij eens vrienden worden, omdat zij elkanders slaag zo waarderen.

Onverdraagzame mensen proberen vaak anderen hun mening op te dwingen. Heb er een beetje medelijden mee, trek u er niet te veel van aan en ga uw eigen weg. Zonder de ander aan te vallen, wanneer dit mogelijk is. Want een werkelijk verdraagzame ziet de ellende, die een dergelijke eenzijdigheid in het leven en gevoelen van een medemens kan veroorzaken en is daarom verdraagzaam, ook tegenover de onverdraagzaamheid van anderen.

Onverdraagzaamheid is trouwens ook een manier van leven, al is dit volgens ons niet de juiste manier. Maar wanneer je dit niet kunt aanvaarden, word je zelf onverdraagzaam en ontstaat tussen u en anderen een soort escalatie, een toenemen van onverdraagzaamheid, al dan niet uitmondende in geweld.

Wanneer er eenmaal van geweld sprake is, is de kans groot, dat dit geweld steeds omvangrijker wordt. Kijk maar eens, wat er in bepaalde landen en tussen bepaalde staten gebeurt. Daarom nogmaals: een werkelijk onverdraagzame mens mag zijn wegen gaan. Alleen wanneer ingrijpen noodzakelijk is om een ander te beschermen, mag je als verdraagzame ingrijpen. Ook jezelf moet je natuurlijk verdedigen, maar zonder haat en met een minimum aan geweld.

Verdraagzaamheid is overigens geen stommetje spelen. Wij zijn heus verdraagzaam. Toch zeggen wij, vaak fel en scherp, hoe wij er over denken. Alleen wij zeggen altijd weer: denk er zelf over na. En wij nemen het niemand kwalijk, wanneer hij het na overweging niet met ons eens kan of wil zijn. Wij mogen onze mening geven, anderen mogen zelf beslissen, wat zij daarvan willen denken, zelfs wanneer hun konklusie voor ons niet bepaald vleidend is.

Indien een ander volgens jou onzin beweert, mag je daar als verdraagzame rustig het jouwe tegen in brengen. Maar het is aan de ander zijn konklusies te trekken.

Wanneer je ziet, dat anderen het slachtoffer dreigen te worden van geweld en je kunt er iets tegen doen, moet je ingrijpen, zeker. Maar dat betekent dan niet, dat je meteen het reeds ontstane geweld op de schuldigen even wreekt. Het gaat er eenvoudig om de gevolgen zoveel mogelijk binnen de perken te houden. Meer niet.

Helaas, zo bezien, zijn er maar heel weinig echte verdraagzamen, nietwaar? Orde? Maar met enige oefening kan dat beter worden.

Goeden avond.

(sterk bekort)

d.d. 27 oktober 1978